

Hämmästelevää pankkihistorian arviointia – kommentti Linnamolle

Teppo Vihola
historiantutkija, dosentti
Jyväskylän yliopisto

Olen yleensä pidättäytynyt kommentoimasta kirjoittamieni teosten tai artikkelien arvosteluja, koska olen pitänyt tällaisia vastineita tarpeettomina ja tyhjänäikaisina. Arvosteluissa ja vastineissa ei yleensä pystytä rakentavaan keskusteluun, vaan tällainen ”keskustelu” johtaa vain hedelmättömään inttämiseen. Nyt en kuitenkaan voi pysyä vakiintuneessa linjassani, koska olen joutunut kohtuuttoman, vääristelevän ja ilkeämielisen hyökkäyksen kohteeksi. Kansantaloudellisen aikakauskirjan (2001/1) palstoilla ylijohtaja *Jussi Linnamo* kävi minun ja Yhdyspankki-Meritan historiasta kirjoittamani tutkimuksen kimppuun tavalla, jonka perimmäisiä motiiveja en voi edes arvailla.

Kun pankkitarkastusviraston pitkäaikainen ylijohtaja ryhtyy arvostelevaan pankin historia-teosta, häneltä odottaisi ainakin mielipidettä siitä, onko teos kuvattavan pankin näköinen. Siis onko kirjoittaja onnistunut kirjaamaan pankin ominaispiirteet, oliko Yhdyspankki sellainen kuin olen kuvannut ja jos ei, niin missä olen ehkä mennyt harhaan. Mutta tämä näyt-

tää olevan Linnamolle, keskeisestä, ehkäpä valtakunnan parhaasta tarkkailijan paikasta ja pitkää kokemuksesta huolimatta ylivoimaista. Kokonaisuus ei näytä Linnamolle hahmottuvan. Löysin arvioinnista kymmenkunta hämmästyä tai oudoksuntaa, joista lukijan on vaikea tai mahdoton päätellä, mitä kirjoituksessani on vialla ja miksi Linnamo on ”hämmästynyt”.

Esimerkinomaisesti muutama Linnamon hämmästy

Mitä kummallista on siinä, että oletin Suomen Pankissa ymmärrettävän Yhdyspankin toimia, kun sekä *von Fieandt* että *Waris* olivat lähteneet Yhdyspankista keskuspankin johtokuntaan. Kysymyshän oli mm. tilanteesta, jossa Yhdyspankki päätti jatkaa vakiintunutta vakaa-ta osingonjakopolitiikkaansa tuloksen tilapäisestä heikkenemisestä huolimatta. Tästähän kehkeytyi Yhdyspankin hallintoneuvostonkin ulottunut selvittely. Tai pitääkö todella olla

niin sinisilmäinen ja luulla, etteivät *Virkkusen* ja *Ehrrnroothin* tapaiset taustavoimat olleet hyödyksi istutettaessa Klaus Warista suuryritysten hallituksiin? Ja mikä vika *Ekmanin* papereissa oli? Tiukan säännöstelyn vallitessa, mutta maailman muutoin muuttuessa on täysin paikallaan jatkuvasti etsiä uutta ja pohtia toimintamahdollisuuksia. Säätelijä ei juurikaan ole vienyt kehitystä uusille urille vaan niin tekivät säätelyn kohteet. Pankkien korkosopimuksista Linnamo hämmästelee, etten luettele, niin kuin hän oppineisuutta osoittaen tekee, pitkää riviä asiasta kirjoittaneita, vaan työdyn selittämään sopimuksen yleispiirteet. Mihinkään konnan asemaan en Suomen Pankkia asettanut, niin kuin Linnamo väittää, enkä aseta vieläkään.

Linnamo ”hämmästelee” myös selostustani pankkien politiikasta, joka tähtäsi omien varojen, lähinnä osakepääoman, suojaamiseen inflaatiolta sijoittamalla varoja kiinteistöihin. On tietysti hyvä, että tämä viimein selviää pankkitarkastusviraston ent. ylijohtajalle. Vuosisadatkin ovat menneet Linnamolta sekaisin, kun hän ei usko, että suurelta osin teollisuuden suuret investoinnit rahoitettiin 1950–1960-luvulla muista lähteistä kuin liikepankeista. Tätä todistaa mm. Yhdyspankin luotonannon rakenne: 1950-luvun alussa luotonannosta suurin osa oli vekseleitä ja vasta 1960 lainat ohitivat vekselikannan. Liikepankit olivat tuolloin tyypillisiä käyttöpääoman rahoittajia teollisuuden, kaupan, rakennustoiminnan ym. piirissä. Lainat nousivat valta-asemaan lähinnä henkilöluottojen kasvun myötä 1960-luvulla. – Olen kovin kiitollinen Linnamolte tiedosta, jonka hän antaa ”hämmästellesään” kassavarantotaletuksia koskenutta selostustani. Linnamo ilmoittaa, että ”keskuspankin ensisijaisena tehtävänä ei ole kasvattaa korkomarginaalilla yli-

jäämäänsä”. Vanha laulu ”se hämmästyttää kummastuttaa pientä kulkijaa” tuli mieleeni lukiessani Linnamon toteamuksia.

Hämmästelyn ohella Linnamo syyllistyy selviin virheisiin – niin uskomatonta kuin se onkin.

Näistäkin muutama esimerkki

Yhdyspankin pankkikriisin aikaisten luottotappioiden valtaosa oli todella peräisin ajanjaksolla 1986–89 tehdyistä luottopäätöksistä, kuten kirjoitin. On aika ”hämmästyttävää”, ettei pankkitarkastusviraston pitkäaikaisella ylijohdajalla ole oikeata käsitystä luottojen juoksuajasta, joka kuulemma oli paljon lyhyempi kuin mainitsemani ajanjakso olisi edellyttänyt. Yhdyspankkia rasittivat ennen muuta vuoden 1988 aikana myönnettyt luotot, joiden taustalla oli verolainsäädännön muutos. Monet yritysten omistajat kiirehtivät tuolloin myymään firmojaan, ja Yhdyspankki oli ilmeisesti liiankin valmis kauppoja rahoittamaan. Kaupan kohteina olleiden yritysten ja ostajien taustoja ei tuolloin yksinkertaisesti ehditty riittävästi tutkia, ja tämä kostautui muutaman vuoden sisällä luottotappioina. Tappiokirjauksista löytyy paljon vanhempiakin luottoja, jopa HOP:stä peräisin olevia, joten se luottojen kiertonopeudesta.

Linnamo väittää myös, ettei agio voi olla negatiivinen. Kyllä voi, kuten olen sivulla 252 selostanut. Ehkä kriitikon oli mahdoton ymmärtää termiinimarkkinoilla operoinnin ja likviditeetin hoidon sekä vielä vuonna 1984 valinnan kirjanpitokäytännön yhteyttä. Loppulema oli, että vuoden 1984 tuloslaskelmassa agio oli todella 10 miljoonan markan verran miinusmerkkinen.

Omaa luokkaansa on Linnamon väite, jonka mukaan Yhdyspankki ei voinut siirtyä 1960-

luvun lopulla valuuttapositionsa atk-pohjaisiin seurantajärjestelmiin, ”koska se olisi tapahtunut paljon aikaisemmin kuin muualla maailmassa siirryttiin reaaliajassa toimiviin on-line-järjestelmiin”. Linnamo panee tässäkin omiaan, sillä en puhu tekstissäni mitään reaaliajasta. Yksinkertainen tosiasia on, että Yhdyspankki, joka oli hankkinut ensimmäisen suuren tietokoneensa jo 1959, kehitti tasokkaita atk-pohjaisia järjestelmiä 1960-luvulla mm. suppeita erikoistoimintoja varten. Tiedonsiirto maan eri

puoilta oli pitkään ongelma, mutta ei kovin suuri esim. kansainvälisessä toiminnassa, koska merkittävät päätökset tehtiin Helsingissä ja juuri valuuttapositionsa saatiin siten luotettava lähes ajantasainen tieto.

Lienee tarpeetonta jatkaa pitempään kritiikin kritisoimista – hyödytöntähän se on. Mutta halusin kuitenkin julkisesti ”hämmästellä”, mikä merkitys ja arvo tällaisilla arvioinneilla on. Mieleen tulee lähinnä piru Raamattua lukemassa. Valitettavasti. □